

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээт

Адыгэ Республикэм
и Лышхъэ и Указ

Медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъ»
зыфилорэр
В. А. Пучковым фэгъэшъошэгъэным
ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашхъэ гъэхъгъэ ин
дэдэхэр зэрэщырилэхэм ыкы илъэсыбэ хъугъэу
лоф зеришлэрэм афэшл медалэу «Адыгеим и
Щытхъузехъ» зыфилорэр Пучков Владимир
Андрей ыкыом — Урысые Федерацием граждан
оборонэмкIэ, ошIэ-дэмышIэ лофхэмкIэ ыкы
тхыамыклагъохэм кыыздахыхэрэм ядэгъэзы-
жынкIэ иминистрэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхалэм и 4, 2016-рэ илъэс
N 18

Адыгэ Республикэм
иминистрэхэм
я Кабинет иунашъу

2015-рэ илъэсым ия IV-рэ квартал
урыпсэунымкIэ анахъ ахъцэ макIэу
агъэнэфагъэм ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу N 119-р зы-
тетэу «УрыпсэунымкIэ анахъ ахъцэ макIэу
Адыгэ Республикэм щагъэнэфагъэм ехылагъ»
зыфилоу 1999-рэ илъэсым мэлылфэгъум и
5-м кыдэкIыгъэм тегъэпсыхыагъэу унашъо
сэшIы:

1. 2015-рэ илъэсым ия IV-рэ квартал уры-
псэунымкIэ анахъ ахъцэ макIэр гъэнэфэгъэнэу:
1) нэбгырэ тельитэу — сомэ 8211-рэ;
2) Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыфхэр
социальнэ-демографии куп шхъалэхэмкIэ зэ-
теутыгъэхэу:
а) лоф зышIэхэрэм — сомэ 8797-рэ;
б) пенсионерхэм — сомэ 6785-рэ;
в) кIэлэцIыкIухэм — сомэ 8140-рэ.
2. Кызыхаутырым суж мэфи 10 зытешIэкIэ
мы унашъом кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМПЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
гъэтхалэм и 10, 2016-рэ илъэс
N 33

Мэкъэгъэлэу

Кыырымрэ Севастопольрэ Урысыем зыхэ-
хыажыгъэхэр илъэситIу зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ
митинг-концерт 2016-рэ илъэсым гъэтхалэм и
18-м щылэшт.

лофхъабзэр зытегъэпсыхыагъэр Кыырымрэ
Севастопольрэ Урысыем зэрэхъажыгъэхэм
зэрэдырагъаштэрэр кыгъэлъэгъогъэныр ары.

Митинг-концертыр Мыекъуапэ икълэ парк
сыхыатыр 15.00-м щырагъэжэшт.

ИСКУССТВЭР ТИБАИНЫГЪ

КъокIыпIэм щыпсэурэ
лъэпкхъэм яискусствэ-
хэмкIэ Къэралыгъо му-
зееу Мыекъуапэ дэтым
сурэтышI цIэрылоу Кон-
стантин Худяковым
итворчествэ фэгъэхы-
гъэ кыгъэлъэгъон кы-
щызIуахыгъ. Зэхыхэм
Адыгэ Республикэм и
Лышхъэу ТхъакIу-
щынэ Аслъан, Прави-
тельствэм икыулыкъу-
шIэхэр, искусствэм пы-
щагъэхэр хэлэжыагъэх.

Исурэтхэм
уагъэгъуазэ

Музеим идиректорэу
Кушъу Нэфсэт ипэублэ
гушыIэ кызэрэщыгъэ-
щыгъэу, Константин Худя-
ковыр сурэтышI цIэрылу.
Саратов хэкум ипсэупIэу
Царевщинэ К. Худяковыр
кыщыцхъугъ. Гупчэ му-
зееу В.И. Лениным ыцIэ-
кIэ щытым исурэтышI
шхъалэу Москва лоф
щишIагъ. Джырэ уахътэ
К. Худяковыр Урысыем
художествэхэмкIэ иака-
демии ипрезидиум хэт,
Урысыем изаслуженнэ
сурэтышI, профессор.

Ащ илофшIагъэхэр Къэ-
ралыгъо Третьяковскэ га-
лереим, Москва дэт му-
зейхэм, Венэ, Братисла-
ва, нэмыкIхэм яфондхэм

ахэлпых. Константин Ху-
дяковым кызэрэригъэ-
блэгъагъэм фэшI ти
Лышхъэу ТхъакIушынэ
Аслъан музеим кы-
кIуагъ.

— Константин Худяко-
вым тызэрэлуагъэр тэр-
кIэ гушIуагъо, — кылуагъ
ТхъакIушынэ Аслъан. —
ХудожествэхэмкIэ Уры-
сыем иакадемии хэтхэм
тапэки лоф адэтшIэнэу
тэгугъэ. Адыгеир сэнау-
щыгъэ зыхэлэ цыфхэмкIэ
баеу щыт. Дунаим щызэ-
лэшIэрэ сурэтышIхэр ти-
ныбжыкIэхэм щысэшIу
афэхъух.

ТхъакIушынэ Аслъан
Константин Худяковыр
игъусэу музеим икыгъэ-

лъэгъонхэм яплызэ, ана-
хъэу кыыхигъэщыгъэр
сурэтышI цIэрылом итвор-
чествэ цыфхэм зэрэшIо-
гъэшIэгъоныр, кIэм зэрэ-
лпыхъурэр ары. Ти Лы-
шхъэу зэдэгущылэгъум мэ-
хъэнэ ин ритыгъ, сурэты-
шым итворчествэкIэ кIэ-
лэеджакIохэри, зыныбж
хэкIотагъэхэри зэригъэ-
гъуазэхэрэм осэ ин фи-
шыгъ.

Искусствэм куоу узэрэ-
хищэрэм К. Худяковым
икыгъэлъэгъон фэгъэ-
хыгъ. Живописым, нэ-
мыкI жанрэхэм апылгыгъ.
Аужырэ илъэсхэм «Циф-
ровой технологии» зыфи-
лорэр компьютерым ща-
гъэфедзэ, сурэтхэр ешIых.

Къухъэм, самолетым, зы-
гъэпсэфилэм, нэмыкI-
хэм яхыплэгъэ гупшысэ-
хэр щылэныгъэм кыхи-
хыгъэх.

СурэтышI цIэрылохэу
Бырсыр Абдулахъ, Къуа-
нэ Аслъан, Стлэшъу Юрэ,
профессорэу Светлана
Демкинам, музеим ило-
фышIэу Полина Образцо-
вам, шIэныгъэлэжъэу Ма-
мий Руслъан, артист цIэ-
рылоу ПэрэныкIо Чатибэ,
ныбжыкIэхэу Мырзэ Су-
андэ, Къумпыл Тлахыр,
медицинэ шIэныгъэхэмкIэ
кандидатэу ЦыкIушъо Ас-
лъан, фэшъафхэм кы-
зэрэталуагъэу, Констан-
тин Худяковым исурэт-
хэр кыбгурылонхэм фэшI
итворчествэ куоу зыщыб-
гъэгъозэн фае.

Искусствэм пыщагъэ-
хэр музеим рагъэблагъэх.
Альэгъурэр, зэхыхэрэр
лъэшэу ашлогъэшIэгъон
зэрэхъущтым тичыхъэ
тель.

ЕМТИЛЪ Нурбий.
Сурэтхэр Алексей Гу-
севым тырихыгъэх.

Хэxъоныгъэхэр зэригъэлъэгъугъэх

**АР-м псауныгъэм икьэухьумэнкIэ икьэралыгъо
бюджет учреждениеу Мыекъопэ къэлэ поликлини-
кэу N 2-м тыгъуасэ Адыгеим и Премьер-министрэу
КъумпIыл Мурат шыIагъ.**

Изээлэ үчреждением бэмы-
шэу зэригэгэотыгэа лэмэ-псы-
маклэхэр кыплыхагэах, по-
ликлиникэм илофшэн зэрээ-
хишээрэр зэригэальэгугэ.

— Магнитотурботрон е «Алма» аппараткѣ заджэхэрэ Іэм-псымэм шлогъэшхо къеты. Ашкѣ адѣбз уз зилѣ цѣфхэм Іэпылэгъуафѣхъун плѣэкышт, — кылуагъ поликлиникэм иврач шхыалѣу Дмитрий Сосновскѣм. — Адѣбз узыр зилѣхэм анѣмыкѣу пѣынтфѣхэм, эндокринѣ, нѣмыкѣ узыбѣхэмкѣи магнитотурботроном сымаджѣхэм ишуагъѣ къякѣи. Ащ нѣмыкѣу хъульфыгъѣхэм къяузырѣ уз зѣфѣшъхѣафхѣр ыкѣи зылыф-фыгъѣхѣр зыгъѣгумѣкѣишѣрѣрѣ зѣрагъѣхъужынѣ алѣэкышт Іѣмѣ-псымѣ зѣдгъѣгъотыгъ.

Къыхэгъэщыгъэн фæе, мыщ фэдэ лэмэ-псымэхэр республикэм зэримылагъэр. АР-м и Парламент и депутаттæу Алек-

сандр Лобода кытлупшыгэ ахышэмкэ магнитотурботроныр поликлиникэм зеригыэгъотыг. Адрэ Іэмэ-псымэр спонсор мылкүккэ къашэфыг.

— Непэ анахь пшэарылъ шхьалэу тилэр медицинэм ифэ-лю-фашилэхэр кызыщитэкӀэхэхэрэ учреждениехэр зетедгъэпсы-хьанхэр, ящыкӀэгъэ лэмэ-псы-мэхэр ядгъэгъотынхэр ары, — кыӀуагъ Александр Лобода. — Дмитрий Сосновскэм гушы-лэгъу сыфэхъугъэу мыщ фэдэ лэмэ-псымэм шуагъэу кыхьы-рэр, сымаджэхэм лэпылэгъу зра-фэхъурэр кыӀотагъ. Тирес-публикэ щыпсэурэ цыфхэм япсауныгъэ этезгъэуцожьышт, шуагъэ къафэзыхьышт лэмэ-псымэр къэтщэфынэу тетыу-бытагъ.

АР-м и Премьер-министрэу
Къумпыл Мурат анахъэу ыналэ
зытыридзагъэр поликлиникэхэм
чэзыу ямылэжжыным лъыплъэн-

хэр, ащклэ ищыклагъэр ашлэныр
ары.

— Пшъэрыль шъхьалэу тилэр
сымаджэхэр зыщатхыгъэ уахъ-
тэм ехуълэу врачхэм яклонлэн-
хэм фэцэгъэнхэр ары, — кы-
луагъ Къумпыл Мурат. — Цыф-
хэр чэзыухэм ахэмытхэу элек-
троннэ е нэмык! шык!эхэм
атетэу зарагъэтынхым егъэс-
гъэнхэр ары непэ зэк!эми тыз-
дэлэжъэн фаер.

Мыекьолэ кьэлэ поликли-
никэу N 2-м иврач шъхьалэу
Дмитрий Сосновскэм кьызеи-
луагъэмкIэ, ялэзплэ учреждение
нэбгырэ мин 31-рэ епхыгъ нахь
мышлэми, чэзыу кIыхьэхэр ялэ-
хэрэп, а лъэныкъом чанэу lof
dash.

— Поликлиникэм мы ажурэ илхэс зулэм кыклогч хэхьоньгэхэр ышлыгэх. Эндоскопическэ ыкш физио лэмэ-псымэхэр зерагэгьотыгэх, — кылуаг АР-м псауныгьэр кьэухьумгьэнымкшэ иминистрэу Мэрэтыкшэ Рустем. — «Доступная среда» зыфилорэ программэм кыдыхэлпытатгьэу пандусхэр члэхьагьуитлүмкшэ ашлыгэх. Лэмэ-псымакшэу кьашчыфгьэхэр сьмаджэхэм лэпылгьэу кызырафэхьуштхэр нафэ. Ахэм яшуагьэкшэ цыфхэр чыжьэу клонхэу ищыклгьэжышттэл. Зыфэ лэпылгьэур зыщыпсэурэ чыплэм епхыгьэ поликлиникэм цагьотын алэкьышт.

Мэрэтыгбо Рустем кыззери-
луагэмклэ, чэзыухэр поликлини-
кэхэм ямблэжынхэм лоф дашлэ.
Поликлиникэхэм видеокамерэ-
хэр ачлагэнууцагэх. Ахэм яшлу-
гэклэ ыпэклэ зигугу кэтшлы-
гэ лээплэ учреждениехэм ашы-
хуэр министрэм ельэгэу, сы-
мдэхэхэм зерадэгущылэхэрэр
эмхехы. Зифошлэн тэрээзу зэ-
хэзымышырэ лээплэ учрежде-
нием иврач шыхалэ фытео,
охтэ клэкым кыкылоцл гүмэ-
кыгбохэр дагээзыжы.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнэй.
Сурэтыр Алла Салиенкэм
ТЫРИХЫГЪ.

Ялофшлэн зэрэзэхащэрэм тегущылагъэх

Социальнэ Юофшэн зэфыщытык!эхэм ягъэзек!он фэгъэзэгъэ лъэныкъуищ комиссием изэхэсыгъо мы мафэхэм щы!агъ. Ар зэришагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ игадзэу Наталья Широковам.

Культурэм хэxоныгэхэр ышынымкIэ, цыфхэм яуахтэ зышагэкIорэ, зызышагэгэпсэ-фырэ учреждениехэм аф-гэхьхыгуэ кэгушылагь АФ-м культурэмкIэ иминистрэ игуа-дзэу ШьэуапцэкIо Аминэт. Ац кыызэриуагьэмкIэ, ыпэкIэ зи-гугу кьэтшыгыэ учреждении 128-рэ республикэм ит. Мы-хэм ялыгын ильэсым кыкIоцI республикэ бюджетым шыщэу сомэ миллион 224-м еху пэ-лэхьэ.

— Псэуплэхэм ащыпсэурэ
цыфхэр культурэм, псауныгэм
ипсыхъан, нэмык лъэныкыо зэ-
фэшъафхэм афэгъэхыыгъэ
фэлэ-фэшлэхэр афагъэцэклэн-
хэм культурэм иучреждени-
хэр афэгъэзагъэх. Народым
ишэн-хабзэхэр къэухъумэгъэн
хэм ыккынахъ хэхъоныгъэ
ягъэшлыгъаным ахэр фэлоры-
шлэх, — кыуагъ Шъэуапцлэ-
кыо Аминэт.

АР-м иминистрэхэм я Кабинет, АР-м ипрофсоюзхэм я

Федерацие ыки цыфхэм loфшэн языгъэгъотыхэрэм эзэгъыныгъэу зэдашыгъэр 2015-рэ илгъэсым гъэцэклагъэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъэу къэгущылагъэх АР-м loфшэнэныккэ ыки социальнэ хэбхоньгэмккэ и Министерствэ игуадзэу Хьэпэе Марыет, АР-м ипрофсоюзхэм я Федерацие и Тхьаматэу Устэ Руслан, loфшанлэгъэ языгъэгъотыхэрэм яобединение кэззыгъэлъэгъорэ Емтлгъы Затуркъан.

Хьэпэе Марыет къызэрилуагъэмккэ, республикэм ипромышленнэ предприятияхэм къэралыгъо лэпылэгъу арагъэгъотыным фэлорышлэрэ loфтхьабзэхэр зэхачагъэх.

Юфхэлэлэ чыпэлэ тедзэхэр
гъэпсыгъэнхэм, предприни-
мательствэ цыкълум республикэ
ыкъл чыпэлэ бюджетхэм ари-
гъэхьэрэ ахьшэр, хахьохэр на-
хьыбэ шыгъэнхэм пае ащ лэ-
пылэгъу фэхьугъэх. Зэкълэмкъл
ахэм сомэ миллион 564-рэ
афат/упшыгъ, аш шыцъу сомэ

Фэгъэклотэнхэр ялэхэу члэхьащтых

Гурыт еджапIэхэм ащеджэрэ кIэлэеджакIохэм
апае Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ уни-
верситетым предмет зэфэшхьафхэмкIэ зехищэгъэ
олимпиадэхэм язэфэхьысыжьын фэгъэхьыгъэ мэ-
фэкI зэхьахъ мы мафэхэм шыIагъ.

Ятлонэрэ ильэс хуьгэ мы
апшээрэ еджапlэм мыщ фэдэ
loфтхьабзэ зыщызэхашээрэ.
Урысыбзэмклэ, хысапымклэ,
физикэмклэ, химиемклэ, об-
ществознаниемклэ я 10-рэ, 11-
рэ классхэм ащеджерэ клэлэ-
еджаклохэм заушатыг. Зэ-
клэмкли республикэм ит гурыт
еджеллэ 26-мэ ащеджерэ нэ-
бгырэ 220-рэ хэлэжыаг, гээ-

рекло елытыгэмэ, нэбгырэ
60-клэ пчъагър нахьыб.

Апшээрэ еджаплэм члэмыхэ-хээз гэсэсныгээ зышарагэгьотырэ гулчэу Мыекьопэ кээралыгэ технологическэ университетым илэм ипашэу Галина Севастьяновом лофтхьабзэм къеклоплагэхэм шуфэс кьарихыг. Кіэлээджаклохэм предмет зэфэшхьафхэмклэ шлэныгээу алэклэлыр кьаггэлъэгьотымклэ, апшээрэ еджаплэм нах пэблагээ хуунхэмклэ мы лофтхьабзэм мэхьанэ зэрилэр кылыаг. Гурыт еджаплэр кызаухыклэ, мыщ кычлэхьанхэмклэ фэгэклотэнхэр ялэщтых. Олимпиадэм зерифэшашэу зыкышызгэлъэгьуагэхэм кьафэгушыаг, тапэки гэххэггэшлүхэр ашлынхэу кьафэлъауаг. Фэгэклотэнхэр кьафэфедэнхэу, апшээрэ еджаплэм кычлэхьанхэу кызырэххээрэр кьарилуаг. Джац фэдэу кіэлэеджаклохэр зыгэхьазырыггэхэ кіэлээгаджэхэм, гурыт еджаплэхэм япашэхэм зэрафэрэзэхэр Г. Севастьяновом кылыаг.

Нэужым теклоныгээр ыкли хагьэунэфыкырэ чыплэхэр кьыдэзыгыгэхэм ацлэ кьыралуагь. Урысыбзэмклэ анань баллыбэ кызыгыгээр ыкли теклоныгээр зыфагыгьшошагээр станицэу Ханскэм дэт гурыт еджаплэу N 23-м шеджэрэ Светлана Арутюновар ары. Хагьэунэфыкырэ чыплэхэр кьыдахыгэх Мыекьопэ гурыт еджаплэу N 2-м члэс Шьэожэ Джанетэ, Мыекьуапэ дэт лицееу N 35-м шеджэхэрэ Юлия Рычковамрэ Грач Варельджанрэ.

ХысапамкIлэ олимпиадэм нэбгырэ 50 хэлэжьагъ, ау баллэу кырахыгъэхэр макIлэ, текIоньгыи, хагъэунэфыкIырэ чIыпIлэ кыдзыхыгыи кIахэ-кIыгъэп. Джащ фэдэу физикэмки икIу фэдизэу баллхэр рагъэкъугъэхеп хэлэжьэгъэ нэбгырэ 24-мэ.

Химиемгэе теклоныгээ кы-
дэзыхыгээр Мыекъуапэ дэт
лицееу N 8-м шеджерэ Рахи-
ма Керимовар ары. Хагъэунэ-
фыкырэ чыплэхэр кыдаыхыгэх
Мыекъопэ лицееу N 34-м шед-
джерэхэ Никита Корниенкэм-
рэ Леонид Чиргинымэрэ.

Предметхэмкэлэ олимпиадэм анахыыбэ зыхэлэжыагыэр, нэ-бгырэ 90-рэ, обществознаниер ары, ахэм янахыыбэр ятлонэрэ турым ихыагыэх. Балл инхэр кызырэрагыгээм кыяхэкылкэл, апэрэ чыплэр Мыекьопэ гим-назиеу N 22-м шеджэрэ Стла-шью Джэнэтрэ Мыекьопэ гу-рыт еджаплэу N 2-мкэлэ Данил Сичкомрэ зеддогысыг. Ятлонэрэ чыплэр кыдаыхыг Мыекьопэ лицееу N 35-м члэс Юлия Рычковамрэ лицееу N 34-м шеджэрэ Никита Проценкэм-рэ. Ящэнэрэ чыплэр зеддо-гыг Мыекьопэ районым ит-гурыт еджаплэу N 7-м икэлэ-еджаклоу Алексей Ничепурен-

кэмрэ Мыекьолэ гурыт еджаплэу N 11-м щеджэрэ Дзыбэ Миланэрэ. Олимпиадам хэлэжьэгъэ пстэуми фэгъэкӀотэ-ныгъэхэр ялэху Мыекьолэ кэралыгъо технологическэ университетым чӀэхъанхэ амал ялэшт. Теклоныгъэ кыӀдэзыхыгъэхэм зытыгъо кэралыгъо ушэтыным къыцахыгъым игъуэ-сэу балл тедзэу 10, хабзэуна-фыкӀырэ чӀыплэ кыӀдэзыхыгъэхэм — 8 къафыхагъэхьошт. Джащ фэдэу олимпиадем зэрэхэлэжьагъэхэр кэззыушы-хьатрэ сертифицикатхэр ныбжьы-кӀэхэм къаратыжьыгъэх.

ПІАТІВКЬО Анет.

Сурэтхэр 1эшынэ Аслын
тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, Абхазым изаслуженнэ артистэу Гьонэжыкьо Аскэр ышнахыжэу Азмэт дунаир зэрихьожыгъэр лъэшэу тыгу кьеуагъ. Щымылэжьым илахьылхэм тафэтхьаусыхэ, якын адэтэгочы.

Культурэм илофышлэхэр,
Гьонэжыкьо Аскэр иныбджэгүүхэр

(Тикорр.).

Унэ-коммунальнэ хъызмэтымрэ медицинэмрэ тапэки нахь тыналэ атедгъэтын фæе

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлюкэ и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Натхьо Разыет Урысые политическэ партией «Единая Россия» зыфиорэм и Тхьаматэу Дмитрий Медведевым иобщественнэ приемнэу Адыгэ Республикэм щылэм цыфхэр щыригъэблэгъагъэх.

Депутатим зыккыфэзгъэзгъэ нэбгыри 10-р анахъэу зыгъэгумэкихэрэр унэ-коммунальнэ хъызмэтымрэ медицинэмрэ, джащ фэдэу ныбжыкълэхэр яхэгъэу фэшъыпкъэхэу, шу альэгъоу плугъэнхэм япхыгъэ лофыгъохэр ары.

Гуцылэм пае, фэтэрыбэу зэхэт унэу къалэу Мыекыуапэ дэтхэм ащыщхэм ащыпсэхуэ-

рэр зыгъэгумэкихэрэр коммунальнэ фэло-фашлэхэм атефэрэ ахъщэр гъэорышлэкло организациехэм кырадзэ зыхъуклэ хэукъоныгъэу хашыхъэхэрэр ары. Ащ фэдэ лофыгъохэм правовой уасэ ятыгъэным пае депутатим кыулыкъу гъэнэфагъэхэм цыфхэр зыгъэгумэкихэрэм япхыгъэ лъэу тхылхэр алэкигъэхъагъэх.

Республикэм имуниципальнэ образованиехэм ащыщ горэм кыкылыгъэ бзылфыгъэр зыгъэгумэкихэрэр я II-рэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэ илэ нахь мышлэми, лэзэгъу уцхэр плэлъэ кыхъэм кыкылоцл кыызлэкигъэхъанхэ зэримылэкыгъэр ыкли икыоу кызыремылэзагъэхэр ары. А лофыгъохэм язэшлохын Натхьо Разыет ежъ ышъхъэклэ зыфигъэзагъ.

— Io хэлъэп, хэгъэгум ишъолъыр нахьыбэхэм ялпытыгъэмэ, унэ-коммунальнэ хъызмэтымрэ медицинэмрэ ялофыгъохэр Адыгеим дэеу щызэшлуахых плон плэкышътэп, ау цыф-

хэмклэ зигъо лофыгъохэу ахэр къэнэжыых. Адыгеим ипашцэхэм цыфхэм яфедэхэм якъэухъумэнклэ зэрэхъэрэ политикэм цыфхэм ящылаклэ хэшшыклэу мы охътэ благъэхэм нахьышлу зеришлыштым сицыхъэ пытэ телъ, — кыхыгъэщыгъ Натхьо Разыет.

Мыекыопэ аэроклубым илофшлэн зыпкъ игъэуцожыгъэным илофыгъо мыпсынклэ кыилэтыгъ ащ идиректорэу, илъэс 30-м ехъурэ урысые авиацием фэлэжъагъэм. Мы лъэхъаным аэроклубым парашютистхэм ягъэхъазырын ары нылэп зэшлуахырэр, ау ари теорием ыльэныкыоклэ ары. Арэ-

уштэу зыклэхъурэр Урысыем и ДОСААФ ищыклэгъэ мылкур ащ кызырэфыхимыгъэ-кыирэм пай. Натхьо Разыет илэпылэгъухэм пшъэрылъ афишлыгъ джырэклэ кыуачлэ зилэ хэбзэгъэуцугъэр кызыфагъэ-федэзэ правэм ыльэныкыоклэ амалэу щылэхэр зэклэ икыоу агъэунэфынхэу.

— Непэ цыфхэм зэдэгущылэгъоу адысилагъэм джыри зэ кыгъэшпыпкъэжыыгъ, экономикэ лъэныкыомклэ гумэклигъо инхэр щылэхэми, къэралыгъом цыфхэм апашъхъэ социальнэ пшъэрылхэу щырилэхэм апшъэрэ мэхъанэ зэрялэр, — иклэхым кылуагъ Натхьо Разыет.

КЪАНДОР Анзор.
Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлюкэ и Къэралыгъо Думэ идепутат илэпылэгъу.

Лъэпкъым анахь байныгъэшхоу илэр ныдэлъфыбзэр ары

Дин зэфэшхъафхэр зылжыырэ цыф лъэпкъыбэ тиреспубликэ ис. Ядунзеепльыклэки, ягушхъэлэжыгъэкли зэрэзетеклэхэрэм емылтытыгъэу зэклэ ахэр зэгурьолжъхэу, зэкъотэу мэлсэх. Лъэпкъ пэпчъ илахь Адыгеим икультурэ хильхъэзэ, ащ хъоныгъэ ышпыным фэлажъэ.

Зэдытиунэу тлытэрэ Адыгеим лъэпкъхэм азыфагу джэгъогъуныгъэ кытаджэу, ахэр зэрэмылтыгъэхэу ушырихы-плэрэп. Лъэпкъхэр зыщызэутэ-плэхэрэ, дин зэфэмыдэхэр зэралэжырэм епхыгъэу заохэр зыщыклорэ тиджырэ лъэхъанклэ ащ мэхъанэшхо ил.

Лъэпкъ пэпчъ бзэ шъхъафлуль, ямышыклэ культури ил. Ныдэлъфыбзэр ары лъэпкъым ыпсэу щытыр.

Дунаим кыитехъорэ сабыим

янэ ымакъэ адрэмэ къахыгъэщэу, дагоу регъажъэ. Тлэкы-тлэкыгъэ гуцылэхэм ямэхъани кылылэсэху мэхъу. Етланэ ыныбжъ хыхъоу еджаплэм зычлахъэклэ, адыгэбзэ тхылыми, нэмыкл тхылхъэми нэлуасэ афэхъу, ишлэныгъэ хигъахъозэ лъэкыуатэ.

Сыда узыкледжэн фаер? Гъэсэныгъэ дэгъу зэбгъэгъотыным, лъэныкыуабэмэ хэшылк афыуилэным, щылэныгъэр зэрэзэхэлъыр кыбгурылоным пай.

А пстэури тэрэз. Ау анахь шъхъалэр ныдэлъфыбзэр плулыныр ары. О убзэ умыгъэ-лъэплэмэ, ар зыми ыгъэлъэ-плэщтэп, ыгъэфедэщтэп.

Ныбджэгъу лъэплэхэр, зэгъафгъэу шыугушылэнэу шыуфаемэ, амал зэрилэклэ нахьыбэрэ шыудж. Тхылхъыр ары шлэныгъэм икъэкыуаплэр. Класикхэм атхыгъэхэм шыуджэмэ, ныдэлъфыбзэм илэшлугъи зэхэшущлэщт, шыузыгъэгумэ-кыирэ лофыгъуабэмэ яджэуапи кэжъугъотыт. Нахьыбэ шыуджэ къэс шыуиакыл нахь зэтеуцощт, амалэу шыуилэхэм зыкызылэуахышът. Лъэпкъ пшысэхэмклэ еджэныр ежъугъажэмэ нахьышлу. Пшысэхэм клэлэцыкълухэр зыфаплухэрэр хъалэлэу, зафэу псэунхэу,

гуклэгъурэ лыгъэрэ ахэлынхэу, акылыгъэм рыгъозэнхэу ары.

Ныдэлъфыбзэр икыоу зылу-лым илэкиб къэралыгъуабзэм изэгъэшлэни кыфэкъынышътэп. Бзэхэр зэрэзетеклэхэрэр, зэфэдэ нэшанэу ахэм ахэлхэр ащ псынклэу кыуыбытыштых. Илэкиб къэралыгъуабзэр алэ кырагъахъэ зыхъуклэ, а бзэми, лъэпкъэу ар зылулым лъытэныгъэ афашын фае.

Игупшысэхэмкли, ылэкли цыфыр непэ бэмэ алылэсыгъ: радиор, телефоныр, автомобилхэр, кыухъэхэр, самолетхэр, ракетэхэр ащ кыуыгупшысыгъэх. Ау цыфлэпкъым анахь шлогъэшхоу илэр бзэр ары. Дунаим бзэ зэфэшхъафхэр шагъэфедэхэми, ахэм пшъэрылхэу ялэр зы: зэдэгущылэхэ ыкли лоф зэдэшлэ зыхъуклэ цыфхэр нахьышлоу зэгурьолнхэр ары.

Лъэпкъ пэпчъ ищылэныгъэ кырыкълэщтымрэ ащ ылбзэ кы-хъулэщтымрэ пытэу зэлхыгъэх. Ныдэлъфыбзэр къэзыухъумэн ыкли зыгъэшлон фаехэр а бзэр зылулхэр ары. Хэтрэ лъэпкъи культурэ, тарихъ, шэн-хэбзэ гъэнэфагъэхэр, ныдэлъфыбзэ илэх. Тапэклэ кытэхъулэщтыр бэклэ зэлъытыгъэр ныдэлъфыбзэр, ащ тызэрэфэсакырэр, зэрэдгъэфедэрэр ары.

Ныдэлъфыбзэр зылэклэшъу-мыгъэз! Тятэжъхэм кытфыщанэгъэ осэнчъэ клэныр кыткълэхъухъащт ныбжыкълэхэм къафэтыухъумэн фае.

О. Д. МАКАГОРЕНКО,
И. А. КУЗНЕЦОВА,
Я. С. АГИНСКИХ.

Муниципальнэ образованиеу «Кошхъэблэ районымклэ» селюу Вольнэм дэтгурит еджаплэу N 9-м икълэзэгъаджэх.

Сомэ миллион 45-рэ кыфэкълэщт

Бизнес цыкълур ыкли гурытыр Адыгеим анахь зыщызыушъомбгъурэ лъэныкыохэм ащыщ. Ар мылкуркыкълуаплэу кыыхъзыхыхэрэр илъэс къэс нахьыбэ мэхъух. Мы лъэныкыом хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ программэм кыдыхэлъытагъэу, къэралыгъо илэпылэгъоу ыгъоты-рэр ары ащ ушъхъагъу шъхъалэ фэхъурэр.

АР-м экономикэ хэхъоныгъэхэмклэ ыкли сатыумклэ и Министерствэ кызырритыремклэ, бизнес цыкълум ыкли гурытым иобъектхэм къэралыгъо илэпылэгъу ятыгъэным блэкыгъэ 2015-рэ илъэсым сомэ миллион 564-рэ республикэм пэлуигъэхъагъ. Ащ щыцэу сомэ миллиони 120,1-р республикэ, миллион 317-р федеральнэ бюджетхэм къахъыгъэх, сомэ миллиони 127-м ехъур ежъ бизнес цыкълум ыкли гурытым яинфраструктурэ фэгъэзэгъэ объектхэм кызырагъэгъэзэжыгъэ мылкъум щыщ. Бизнес цыкълум ыкли гурытым хэхъоныгъэхэр ягъэшлыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ программэм кыдыхэлъытагъэу республикэм ыгъэнэфагъэхэм ыкли муниципальнэ программэхэм адиштэу, предпринимательскэ лофыр езыгъэ-

жъэгъаклэхэм ямызакъоу, илъэсыбэ хъугъэу лэжъэрэ предприятиеу оборудованием игъэклэжыын зищыклагъэхэми къэралыгъо илэпылэгъу арагъэгъоты. Кризисым икыныгъоу кызырпачыхэрэр, нэмыкл лъэныкыохэр кыдалытэхэзэ, бизнес цыкълум ыкли гурытым яобъектхэм къэралыгъо илэпылэгъу ятыгъэным кыщыдэлъытэгъэ шапхъэхэм зэхокыныгъэхэр афашыгъэх ыкли агъэцэклэн фаехэр нахь афагъэпсынклэагъэх.

Министерствэм кызырэщы-хагъэщыгъэмклэ, мы илъэсым программэм кыдыхэлъытагъэхэм ягъэцэклэн республикэм лыигъэклэщтэп. Бизнес цыкълум ыкли гурытым иобъектхэм къэралыгъо илэпылэгъу ятыгъэным пэлуагъэхъанэу сомэ миллион 39,5-рэ республикэ бюджетым кыщыдэлъытагъ.

Бизнес цыкълум ыкли гурытым зягъэушъомбгъугъэным фытегъэпсыхъэгъэ лофтхъэбзэ гъэнэфагъэхэм язэшлохын пэлухъанэу сомэ миллиардрэ миллион 500-рэ субъектхэм афатупщынэу УФ-м и Правительствэ унашъо ышлыгъ. Ар бизнес-инкубаторхэм ягъэпсын, ахэм ящыклэгъэ пстэури ягъэгъотыгъэныр ары зыпэлуагъэхъан фаер. Ащ нэмыклэу, бизнес цыкълум ыкли гурытым, мэкъумэщ хъызмэтшлэплэхэм хэхъоныгъэхэр ягъэшлыгъэнхэмклэ шъолъыр ыкли муниципальнэ программэу субъектхэм ащашагъэхэм кыдалытэхэрэм ягъэцэклэн пэлуагъэхъащт ахъцэу агъэнэфагъэм къэралыгъом илахы хильхъащт. Ащ пае зэкълэмкли сомэ миллиарди 9-рэ миллион 500-рэ 2016-рэ илъэсымклэ къэралыгъо бюджетэу аштагъэм шагъэнэфагъ.

Экономикэм хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм, инновационнэ экономикэм зиушъомбгъуным афэгъэпсыгъэ программэм изы пычыгъоу бизнес цыкълум ыкли гурытым зягъэушъомбгъугъэным фэгъэхыгъэм кыдыхэлъытагъэу ащ фэдэ илэпылэгъу субъектхэм аратышът. Ащ цы-

щэу Адыгеим сомэ миллион 30,3-рэ субсидиеу кыфэкълэщт. Джащ фэдэу къэралыгъо мылкъум хахъэрэ объектхэм ягъэклэжыын пэлухъанэу республикэм ыгъэнэфагъэ мылкъум къэралыгъом илахь кыыхильхъащт. Ащ пае 2016-рэ илъэсым сомэ миллион 15,4-рэ кыфэкълэщт.

Бизнес цыкълум ыкли гурытым хэхъоныгъэхэр ягъэшлыгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ программэм кыщыдэлъытагъэхэр икыоу ыкли игъом гъэцэклэгъэнхэм Адыгеим мымаклэу лоф

дэшлэ. Кризисым кыныгъоу кызыдихыгъэхэм апае къэмынэу, ар кызыэтырагъэуцагъэп ыкли кыщыагъэклэагъэп. Мы илъэсми къэралыгъо илэпылэгъоу мы отраслэм ратыштым тапэклэ хэхъоныгъэхэр мымаклэу ригъэшлынхэу гугъэплэ ин кыеты.

Непэ предприятиеу цыкълуу ыкли гурытэу пстэумкли мини 3,8-м ехъу Адыгеим щатхыгъэу щэлажъэ, ахэм лофшлэплэ чыплэ мин 46-м ехъу къатыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Ащ къалэм игурыт еджаплэхэм якълэегъэджэ нэбгыритф хэлэжъагъ: Чэтыжъ Маринэ зипэщэ апэрэ гурыт еджаплэм илыкыуагъэр ублэплэ классхэм ащезыгъэджэрэ Джанхъот Аминэт. Ятлонэрэ гурыт еджаплэу Абыдэ Светланэ зидиректорым кыкыгыгагъэр географир ащ шязыгъэхьэрэ Ерэджыбэкыо Саид. Хъэдэгъэлэ Эммэ зипэщэ ящэнэрэ еджаплэм кыгъэклогъагъэр географир, музыкэр, сурэтшыныр языгъэхьэрэ Мамый Аид. Хьалъэкъое япллэнэрэ гурыт еджаплэу Шумэн Аскэр зипащэм кыкыгыгагъэр инджылызыбзэмрэ нэмыцыбзэмрэ языгъэхьэрэ Хьодэ Саид, ятфэнэрэ гурыт еджаплэу Дыхъу Сусанэ зипащэм илыкыуагъэр биологиэмрэ изобразительнэ искусствэмрэклэ езыгъэджэхэрэ Пэрэныкыо Саид.

«2016-рэ ильэсым икълэегъэдж» зыфилорэм фэгъэхьыгъэ мэфэклэ зэхэхашхоу мэфитло реклоклыгъэм цыф бэдэдэ хэлэжъагъ. Кълэегъэджэхэм ялофшлэгъухэм ямызакъоу,

Аминэт «2016-рэ ильэсым икълэегъэдж»

Бэмышлэу Адыгэкъалэ «2016-рэ ильэсым икълэегъэдж» зыфилорэ щытхьуцлэр кыдэхыгъэным фэгъэхьыгъэ зэнэкьокъур щыреклоклыгъ.

ахэм афэгумэкыштыгъэх якълэеджаклохэр, акъош-лахьылхэм, ягъунэгъухэм, яныбджэгъухэм ащыщхэр.

Мэфэклэ мэхъанэ зилэ зэхэхэр зезыщэгъэхэ Джанхъот Сусанэрэ Хьэкуамэ Эльмирэрэ жюриим хахьэхэрэм ацлэ кырылауагъ. Къалэм гъэсэныгъэмкълэ и Гъэлорышлэплэ ипащэу Тхьалл Махьмудэ зэлуклэм хэлажъэхэрэм шлуфэс къарихи, зэнэкьокъум шлэныгъэу, лофшлэклэшлоу алэклэлъыр дэгъоу кыщагъэлъэгъон алъэклынэу, теклоныгъэр кыщыдахынэу къащыфэлъэуагъ.

«Визитная карточка» зыфилорэмкълэ зэнэкьокъум хэлэжъэрэ кълэегъэджэ пэлпчэ амалэу илэм елытыгъэу зыкызызэлуйхын, лэлэсэныгъэу хэлъыр дэгъоу кыгъэлъэгъон ыльэкыгъ. Нэужым «Самопрезентация опыта работы», «Мастер класс» ыкли «Шхьаихыгъэ урок» зыфилорэмкълэ заушэтыгъ, шхьадж егъэджэн-плуныгъэмкълэ лэлэсэныгъэу лэклэлъыр кыгъэлъэгъуагъ.

Ятлонэрэ мафэм «2016-рэ ильэсым икълэегъэдж» зыфилорэ зэнэкьокъум клэухэу фэхьугъэхэр къэлэ администра-

цием иактовэ зал шызэфэхьысыжыгъэх. Номинатие зэфэшхьафхэмкълэ ащ пэрытныгъэр кыщыдэзыхыгъэхэм ацлэ кыщырылауагъ.

«Сердце отдаю детям» зыфилорэмкълэ теклоныгъэр зыкыгыгъэр Мамый Аид. «Мастер своего дела» зыфилорэ лъэныкъомкълэ жюриим анахь дэгъоу кыкыхыгъэр Ерэджыбэкыо Саид. «Педагогический дебют» зыфилорэмкълэ щытхьуцлэр зыфагъэшьошагъэр Хьодэ Саид. Анахь творческэ кълэегъэджэ дэгъоу алытагъэр Пэрэныкыо Саид. Номинатиеу

«Урок — вершина мастерства» зыфилорэмкълэ атекуагъэр Джанхъот Аминэт. Агъэнэфэгъэхэ шлухьафтынхэр ахэм аратыжыгъэхэ егъэджэн-плуныгъэм иветеранхэу Тхьагъэпсэу Аминэт, Чэтыжъ Дери-хъан, Теуцожъ Светланэ, «Учитель года» зыфилорэ клубэу къалэм кыщызылаухыгъэм ипащэу Стлашъу Нуриет, къэлэ гъэзетэу «Единствэм» иредактор шхьалэу Натлэкыо Аминэт.

Зэклэ анахь зажэщтыгъэхэ лофыгъоми чэзыур нэсыгъ. Ар Адыгэкъалэ «2016-рэ ильэсым икълэегъэдж» зыфилорэ щытхьуцлэр жюриим зыфигъэшьошагъэм ыцлэ къелогъэныр ары. Ащ фэшл гушылэр зэратыгъэр къалэм иадминистрацие ипащэу Хьатэгъу Налбый. Ар апэу мэфэклэ зэхэхэм зэклэ къеклоплагъэхэм, номинацие зэфэшхьафхэмкълэ теклоныгъэр кыдэзыхыгъэхэм къафэгъушлуагъ, тапэкли гъэхьэгъэшлэхэр ашлынхэу, тиклэлэеджаклохэм шлэныгъэ куухэр арагъэгъотынэу, Адыгеимкълэ тищытхьоу алорэм хагъэхьонэу, псауныгъэ пытэ ялэнэу, яунагъохэм нэхьойрэ гушлуагъорэ арылынэу, мамырныгъэр ашхьарытынэу къафэлъэуагъ.

Ащ ыуж Хьатэгъу Налбый конвертыр кызызтырихи, Адыгэкъалэ «2016-рэ ильэсым икълэегъэдж» зыфилорэ щытхьуцлэр жюриим зыфигъэшьошагъэм ыцлэ кырылауагъ. Ар къалэм иапэрэ гурыт еджаплэ пэублэ классхэм ащезыгъэджэрэ Джанхъот Аминэт. Ащ «Хрустальный совар», шлухьафтынхэр, къэгъагъэхэр ратыгъэх. Зэнэкьокъум хэлэжъагъэхэм ахьщэ шлухьафтынэу сомэ мин тфырытф зырыз афатлупшыгъ. Зэхэхэр къагъэклэрэклагъ, къагъэдэхьагъ лъэпкы культурэм и Гупчэ илофышлэхэу Устэкыо Нухъэ, Мирзоева Джамииле, художественнэ самодеятельностым хэтхэ оредыло цыкълухэу Хьатхьохъу Альбинэ, Шхьакулумэдэ Хьаджислэам, Лъащэкыо Данэ, Валерия Бавиновам, нэмыкълэхми.

Заом иветеранхэр агъашлох, алытэх

Теуцожъ районым иветеранхэм я Совет итхьаматэу Нэмытлэкыо Юрэ ыдэжъ бэрэ тычлахьэ. Тэлъэгъу уцуи тлыси имылуэ, мыпшыжыжэу лыгъэгъэчэ заом хэлэжъагъэхэм ренэу ыналэ зэратыригъэтырэр, ахэм якъэбар зэрэзэригъашлэрэр, ягумэклхэр зэрадигошчырэр, яфэлло-фашлэхэр зэригъэцаклэрэр.

Ахэр къэгъойщэгъэхэмэ зэрегъашлэ, алъэллэ, агу кыдешае, амал зэрилэклэ лэпылэгъу афэхьу. Кызыхьугъэр хэгъэунэфыкыхэрэм адэжъ район администрацием ипащэхэм ащыщхэр игъусэхэу макло, юбилейхэмкълэ (ямэфэклыклэ) афэгъушло, шлухьафтынхэр афешы, район гъэзетым кырегъахьэх.

Нэмыц техаглохэр зырафыжыгъэхэр ильэс 73-рэ зэрэхугъэр бэмышлэу игъэклотыгъэу къуаджэхэм, къуытырхэм ащыхагъэунэфыкыгъ, митингхэр ащылагъэх, автопробеги зэхашэгъагъ. Теуцожъ районым нэмыц техаглохэр кызызэцэкъэ-

кыхэзэ рафыжыыхэ зэхьум, Лыхъыкыуае дэжыкълэ щыклогъэ зэо жьалымхэм ахэтыгъэх тиклэлэ плугъэхэу Чэтыжъ Исмахьилэ, Кочик-Оглы Борисэ, Стлашъу Рэщидэ (ар щылэжъэп, Алахьым джэнэтыр кырет). Непэ ахэр аныбжыкълэ ильэс 90-м шлокыгъэхэу Адыгэкъалэ щэпсэху. Нэмытлэкыо Юрэ районым ипащэу Хьачмамыкыо Азэмаат, ащ игуадзэу Бэгъушъ Борисэ игъусэхэу Теуцожъ районыр шхьафит зышлыжыгъэхэ тидзэклэлхэм ахэтыгъэ тилыхьужьхэм адэжъ шылагъэх, мэфэклымкълэ афэгъушлуагъэх, шлухьафтынхэр афашыгъэх, бэгъашлэ хьунхэу, бэрэ

ташхьагъ итынхэу афэлъэуагъэх.

— Заом ыкыб дэтыгъэхэр тшыгъупшэхэрэп, — ело Нэмытлэкыо Юрэ. — Непэ ахэр тхыгъэхэу силэх. Аныбжыкълэ ильэс 90-м шлокыгъэхэр зэо лъэхъаным ныбжыкылагъэх. Кынэу алъэгъугъэр гъунэнч. Щыгъынри гъомылапхъэри ямэклагъ. Сэри ахэм сащышыш, а тхьамыклагъор сыушэтыгъэ. Тшыгъыни, тшхыни дгъотыштыгъэп, чыгур пхьэлэшэклэ чэмхэр кълэшагъэу бзылфыгъэхэм ажьоштыгъ, губгъо лофшлэнхэр къазгъыркълэ, шуанэклэ, цыф клуачлэклэ агъэцаклэзэ фронтым луль тидзэклэлхэр ашхын цагъаклэщтыгъэп. Джары непэ ахэм тызклафэсакырэр, зэрэтлэкълэу зыклэдгъашлохэрэр, амал зэрэтиэмкълэ тфэлъэклыштыр зыклафатшлэрэр.

Джащ фэдэу бэмышлэу Нэмытлэкыо Юрэ район администрацием ипащэ игуадзэу Бэ-

гъушъэ Борисэ игъусэу зыдэщылагъэхэм ягугъу кытфышлыгъ. Ар къуытырэу Городскоим щыпсэурэ Ножка Прасковья Фирсэ ыпхьур ары. Ыныбжъ ильэс 90-рэ зэрэхугъэм фэгъэхьыгъэ мэфэклэ зэхэхэм районым кыкыгыгъэхэ хьаклэхэм ямызакъоу Джэджэхьэблэ чыплэ коим илыкылохэри щылагъэх.

Нэмытлэкыо Юрэ Прасковья Фирсэ ыпхьум юбилейклэ фэгъушлэ, гушылэ фабэхэр кыфиллозэ Урысые Федерацием и Президентэу В. В. Путиным шлуфэс тхылуэу кыфигъэхьыгъэр ритыжыгъ, районым иветеранхэм ацлэклэ бэгъашлэ хьунэу фэлъэуагъ. Район администрацием ыцлэклэ Бэгъушъэ Борисэ юбилярим фэгъушлуагъ, дэгъоу, дахэу щылэр кыдэхьунэу фэхьохьугъ. Тлуми П. Ф. Ножкэм ахьщэ шлухьафтынхэр фашыгъ. Джэджэхьэблэ псэуплэм илыклоу Нэхэе Гошнагъуи зыныбжъ ильэс 90-рэ зэрэхугъэр хэгъэунэфыкылым шлоу щылэр кыдэхьунэу фэлъалозэ нэпэеллэ шлухьафтын фишлыгъ.

Ежъ П. Ф. Ножкэм щылэныгъэ гъогу кынэу кыкыгъэм кыфэклауагъэхэр щигъэгъозагъэх. 1926-рэ ильэсым къэхьугъ. Коллективизацием итхьа-

мыклагъуи, 1933-рэ ильэсым щылэгъэ гъэблэшхом ибэлахыи цыкълузэ зэхышлагъ. Заор кызежъэм ильэс 15-м итыгъ. Нэмыц техаглохэр хэкум зырафыжыхэм пшъэшъэжыкые ныбжыкълэ дэдэу Новороссийскэ агъэклогъагъ, кыухьэхэр агъэкъэбзэжыкыштыгъэх. Нэужым мэкъумэщыр зыпкы изгъэуцожыкыхэрэм ахэтыгъ. Къохьэ ыкли былым пашьэхэр зыщалыгъэх фермэхэм ащылажъэзэ, зыфагъазэрэр щытхьу хэлъэу ыгъэцаклэзэ кыкыкыгъ.

Ишхьэгъусэу Петр Ножкэрэ ежырырэ (идунай ыхьожыкыгъ) лъфыгыбл зэдагъотыгъ. Ахэм къаклэхуагъэхэм къапыфэжыкыгъэхэу пхьорэлъф 19 ил. Непэ зылъэхэсыр ыкыо анахьыжъэу Виктор.

— Щылэклэ дахэ ялэу мэпсэху, — ело Нэмытлэкыо Юрэ. — Зэгурылоньгъэ унагъом ил. Ежъ Прасковье ишлэжыи дэгъу, губзыгъэ, нэутх, лушэу мэгущылэ. Тыфэлъэуагъ икьорэлъфхэм анахьыкълэм инысащэ тыригъэблэгъэнэу. Джауштыу Лъэустэнхьаблэ, Очэпщый, Пщыкыйхьаблэ, Нэшъукуаий, нэмыкълэхми тащылагъ. Заом хэлэжъагъэхэр, зэо кыбым щылагъэхэр тэгъашлох, тарэгъушхо.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сэмэркъэу дахэм илъ рассказхэр

ПЭРЭНЫКЪО Чатиб

Сшлэщтыгъэр сшлэрэп усимылагъэмэ...

Зэныбжыкълэм Ахьмэд клэлэ дэхэ дэдагъ. Джыри лаеп, ау... ешъо-нымрэ бзылфыгъэ лофымрэ ынэгъу лаеу зэшагъэкуагъ. Тлурн лъэшэу иклэсагъ Ахьмэд. Ар пчыхъэм ешъо-гъагъэу пчэдыжым кызытэдджыжкълэ, ынэгъу уклэплъэнкълэ щынэгъуагъ. Камазыжъ горэм ынэгъу зыккы-щигъэзагъэм фэдагъ.

Бэклае шлагъэ кызыицагъэр, шъэошхуи ял. Кло, лэсэжымы иягъэ кэкълоньеп, ау есэрэр сыд алуагъ?.. Ишъхъэгъусэу Сарэ бзыл-фыгъэ шлагъэ, хъупхъэ, шэн дэгъуи ил... Клэклэу кэплон хъумэ, Ахьмэд фэдэллэр зерищэчирэ закъом паеми, саугъэт фэбгъэуцунэу тефэ.

Ары, Ахьмэд лъэшэу иклэсагъ пчыхъэ зыхьукълэ изы бгъукълэ реклоклыныр, анахъэу зешъокълэ ары. Емышъуагъэу кыхъэкълэщтыгъэпышъ... Бэрэ реклоклыщтыгъ. Нэф зышъыкълэ пчыхъашъхъэ зыдэкълэщтым егупшы-сэщтыгъ. Аужырэ лъэхъаным Фа-

тимэ дахэм дэжъ зыдаклэщтыгъэр. Шъузыми ышлэщтыгъ зэрэклорэр, ау зи ылощтыгъеп, кло ыгу риутыгъэн фае, зи ыложырэр, бырсыри кы-лэтыжырэр. Зэгорэм езэщынба, езэщымэ, къэуцужынба ылогъэн фае ыгукълэ... Олахъэ емызэщын!

А мафэм Ахьмэд жъэу ригъэ-жъагъ зигъэхъазырынэу... Тхьамафэ фэдиз хъугъэ Фатимочкэ дэжъ зымыкълэуагъэр, зэгоуты пчыхъэ охъу-фэ. Моу дэклын ыгу хэлъэу иныб-джэгъухэр ныкълэ заулэ алыгъэу кыдэхъагъэх. «Емынэм шъузэрэ-фа» ыгукълэ ылуагъ, ау... дэпфын-ха? Еу ешъоным хэзэрэгъахъэхи, Ахьмэд кылуеутыфэ ешъуагъэх. Ныбджэгъухэри икълэжыгъэх, Сарэ ллыр ытэкълэжыи ыгъэгъолы-жыгъ, адрэри ащ лъыпытэу хэ-чыягъ.

Сыхъат заулэрэ чыягъэу къэ-ушыгъ, Сарэ дэжъ кълэбагъ. «Фати-мочка! Сшлэщтыгъэр сшлэрэп уси-мылагъэмэ...» — Сарэ зиушъэфыгъ.

«Моушътэу слэ кълэонэсы зыхьукълэ сызэрэхъурэр пшлагъэемэ... Тиунэ исым унэсынри, унэмысынри тлурн зы... тэкъэжъ... тэкъэжыым утэ-лабэклэ кыгурылона? — джащ фэд». — Сарэ зи ылорэп. «Пшъхъац зэрэшъабэр. Мыхэмэ слэпэхэр арыз-гъэчъэнхэр зэрэсикласэр си Фа-ти-мо-чка! Пцлэ зэрэдэхэ дэдэр... Къасло зыхьукълэ пцлэшъо макъэр сыгу кьегъэкълэ... Фатимочка! Мыд-рэр — Сагъа, Сагъэчка. У-е! Ари... клэлэ симылагъэемэ бэшлагъэу стлуп-щыжышътыгъэ... Мыдэ, мыдэ... мы лъэхъомбэжыи цыкълур! Зэрэмэ-захэзэ кълэлыды... зэрэфабэр... Адрэм ыльэдакълэ стхъэжъэу, ыльэ-хъуамбэхэр мылым фэдэу чыилэх... Моу зыгорэ кълэоба, си Фатимочка! «Ахмедик» плуу укызысаджэклэ, сыгу шъоу кыщафагъэм фэдэу мэхъу. Кълэоба моу «Ахмедик» луи! Сарэ зи ылорэп. «Гъэшлэгъонба, зэкълэми уишъуз дахэ алошъ кълэса-ло. Сшлэрэп, сэ ащ зи дэхагъэ хэс-

лъагъорэп, дахэр уфаемэ оры! Мы пшъхъац мэлэшлур кыхъелъэсыкълэ. Тхъэ кысэтэжыгъ сэ. Сшлэщтыгъэр сшлэрэп усимылагъэмэ, оры сигъа-тхэр, оры сидахэр. Оры сэ си-чэщ шлункл къэзгъэнэфырэр... Аузэ нэфшъагъо хъугъэ. Ахьмэд кълэ-тэджыжыи, «сыкълэжыи сэ нэф мы-шъызэ, армырмэ, уигъунэгъумэ сы-кызылэзгъукълэ, чылэм хизы та-шышт», — ылуи зифэпэжъэу ригъэ-жъагъ. «Фатимочка, о щылъ, укы-мытэдж, сипцлэшъо нагъу, остыгъэ-ри хэмыгъан, сэ цыкълэ-цыкълэу пчъэр кьесцэлэнышъ сыкълэжышът... щылъ о».

Сарэ кълэтэджи, ошлэ-дэмышлэу остыгъэр кыыхигъэнагъ. Ахьмэд зи кымылоу, ыжэ укыгъэу щыт.

— Сыд, Ахмедик, убзэ ыубы-тыгъа? — Ахьмэд такыкы зыпфыхэ зи кълэон ымылэклэу щытыгъ, етланэ зыгорэ кълэо шлоигъоу ыжэ кызызэтырехым, ыжэкълэпэпкъ язы-бгъукълэ реклоклыгъ, джаушътэу ыжэпкъ лонтлагъэу кълэнагъ... Джы гушылэ зыхьукълэ зэшлонэ, хъарыф бэклае кыфалорэп...

Зы пчыхъэ кыдэкълэжъэу сы-луклагъэти, «тэ уежъагъ, Ахьмэд?» зысэлэм, «цэмыр кълэсфызынэу сэ-кло» ылуагъ. Джащ щегъэжъагъэу «Ахьмэд жакъэкълэ» еджэх. Фати-мэ дэжы реклоклыжырэр — хэты жакъэр ищыклагъ?!

Шульэгъуныгъэ тхылъ

Уипчыхъэ шлу, Сурэт. Кысфэгъэгъу, сэшлэ пцлэ шъыпкъэр зэрэ Сурэтхъаныр, ау Сурэтыр сэ нахъ шлодах. Уипчыхъэ шлу зыкласло-рэр — пшъашъэхэр сыдигъуи пчы-хъэр арба письмэ шъэфхэм зя-джэхэрэр. Мы шульэгъуныгъэ тхы-лър кызыкълэпфэстхыгъэм ушъхъа-гу заулэ ил.

Апэрэр. Ори, си Сурэт, бэшла-гъэу уидэкълэгу блэкълэ, ау удэ-мыкълэу ушыс. Уегупшысэжыпэмэ, хэта уздэкълэщтыр. Чеховым илуа-гъэу, «удэкълэныр лэшлэхэп». Чы-лэм клэлэжэ зытлущэу, хъун фэ-дэу дэсхэм бэшлагъэу къащэгъ, адрэхэр е ешъуаклох, е наркома-ных, зи узгъэтхъэн ахэтэп.

Ятлонэрэр. Ащ игугъу кълэсымы-шылгъэми хъуштыгъэ, сыпсэм фэд, ау сыд пае тазыфагу шъэф илын, апэрэ мэфэ шъыпкъэм щегъэжъа-гъэу шъхъаихыгъэу тыгушылэмэ нахъ тэрэз, шъыпкъэба, си Сурэт дэхащ. Ары, къасломэ шлоигъор, плэкълэуацлэ зышлэхэрэр тлэкълэ мыштэнхэ альэкълэрэп. Лъэкълэуацлэр, конечно, о уилажъэп, уяти, уятэжыи ялажъэп, кло ауштэу хъунэу Тхъэм ылуагъэу кычлэклын, ау, ори кыиз-дебгъэштэн, джэнэты бзыу, шъып-кър уикласэмэ, Бээджэжыкълор лъэкълэуацлэ дахэп. Кло, Тхъэм игъо ыльэгъоу, орырэ сэрэры тыкълэзэ-рэхэмэ, сэ слэкълэуацлэ хъалэ-лыжъэу кыюстын, сэ слэкълэуацлэ пхыи хъумэ, умыукълэжыи уфит, лулхъэр тлу зыфэсшын...

Гу лъыптагъа, си Насып, си-письмэ лиричэскэ оборотэу кы-хафэрэм ибагъэ?! Джаушътэу сы-мышлахэу поэзиэм сыдехыхышъ...

Унэ нэгъуитлэ

зэ сакълэгъапллэ,
Симылэ мылькур

кыюстыжыи.
Титло зы гъунджэм

тызэдигъапллэ,
Конфет килэ

пфэсщэфыжыи.

Сянэжъ тхьамыклэр лъэшэу ныо лушыгъ, Алахъэм зыдэкълэуагъэм джэ-нэтыр кышчырет, мырэушътэу ыло-щтыгъ ащ. «Ольгэуа, нысэр (ны-сэклэ сянэ еджэщтыгъ), мы клэлэр ятэ имашынэжъ зэрэплэжъэжъ зэ-пытырэр?! Егугъоу еджэмэ, ятэ фэ-дэу шофер дэгъу хъушт, ау кло емыджэшъумэ, Теуцожъ Цыгъо фэ-дэу усакло хъушт. Ныо лушыгъ. Кысфэгъэгъу, си дунэе нэф, ау тлэкълэ лиричэскэ отступление зэ-рэсшылгъэмклэ, ащ сэ сыфитэл... Ары, лъэкълэуацлэм кысфэсэгъэзэ-жыи. Сэ Джэдджэкълэмэ сашчы. Пчы-лэпкъэмэ сакълэжыи. Сцлэр Пшы-маф. Сятэ Пшыпый ыцлагъ, сятэжъ Пшыкълэклэ еджэщтыгъэх.

Сятэжъ ятэжъ, ащ ыцлагъэр Пшы-гъот, 1914-рэ илъэсым Чабэм кло-гъагъэ, хъаджэ хъугъэу кълэжыи-гъагъ. Арышъ, пшы кълэдыгъэп — пшыхъаджэщтыгъ. Сятэжъ заом хэллодагъ, сятэ илъэс заулэклэ узэ-клэлэбэжымэ, машинэм ыукълэ. Ся-нэрэ сэрэры тизакълэ. Сэри сыклэ-лэ зыкълэмыш, илъэс 40 сыныбжъ. «Джы нэс сыда кълэмыщагъ» плуу укысэушчылэмэ, кыюсэлэ — ош фэдэ, Сурэт, згъотыгъэпышъ ары. Хъау, сыд пае о пшлосыушъэфын, си пцлэшъо пшъэфыжъ, силагъэх сэ шъузхэр, ау ахэр кыизготхагъэ-хэп. Северым сызыщэлэм, илъэс заулэрэ ащ сыкълэтыгъ, сишъузыгъэх. Джыдэдэм сышъхъэзакълэ, лоф сшлэ-горэп, ау шофер специальность сил. Кло тынэ ипенсие тфэхъу, хатэри тынэ елэжыи. Сэ кыисэклэрэп шлу-нэр слыгъэу, е жукхэр кълэсшы-пэу шъхъэ егъэзыхыгъэу хатэм сыхэтыныр. Сыд пае лоф сшлэн, етлани зыгъэпсэфын фаеба, си-тхъэркъо фыжъ, после Севера. Илъэсшлэу хъугъэ нылэп сыкълэзы-кълэжыгъэр, джыри ащ кълэнуу щысхъугъэм сыклэклэжыгъэп. Ары, адыгэмэ ялуагъэу, ближе к делу.

Моушътэу сегупшысагъ. «Мы

пшъэшъэ хъазынер цыф ымышъэу, Тхъэ еожыгъэу шысыныр емы-кълэушху» сылагъэу сыгукълэ. Еджагъ, гъэсагъэ, клэлэгъаджэу гурыт еджа-плэм щэлажъэ, ау клэлэцыкълэу ри-гъаджэхэрэмрэ тхылъхэмрэ ащэхъу ымылэгъоу игъашлэ ыхъымэ псэ-кълэдыба? Хъунэп ар, сэ моушътэу сызыклэлэжъэу чылэм сыдэсэу, уш фэдэ пшъашъэр насыпынчъэу кълэ-гъэнэнэп сылагъэ. Сепсэлъыхъон, кълэсцэн, ау сэ псэлъыхъон лофым хэсшылкълэ хъатэ щылэпти, мы шульэгъуныгъэ тхылъыр кыпфэ-стхынэу тесыубытагъ, сыкълэзэкълэ-мыклонэу сыгу исыубытагъ. Ольэ-гъуа, опять стихи...

Сыгу кыпфильыр

кълэслон слэкълэщтэп,

Ау усимышъэу уауж сикълэщтэп.

О плэ пшлоигъор плон уфит, си-мэзэ кыхъэгъакълэ, ау адыгэ лыи шъыпкъэхэр еше не перевелись. Сэ ахэм зыклэ сашчыэу зысэ-лэытэжыи.

Сурэт, Сурэт, сым и Сурэт,

Садэжыи кълэклэи,

плэпэ кыисэт.

Зыч-зыпчэгъоу тэ тыщылэн,

Ордэ дахэ сэ кыпфэслон.

Шэн дэгъубэ схэлъ сэ. Арышъ, укыздаклэмэ, уклэгъожыишъ. Щын-джыи лыжыи зэрилуагъэу, джэ-нэтым ипчъэ кыпфылусхышт. Ау анахъэу сызыклэхъопсырэр ошлэ?

Орырэ сэрэры тхэкълэжъэу Джэдджэ-кълэу шыр цыкълэу тилэнэу ары, ти-лэпкъ, Джэдджэкълэмэ ялэпкъ, лъы-гъэклотэнэу. Джары лэшлэ-лэшлоу сыгу илыр. Етлани сэ, поэзиэм имы-закълэу, музыкэри сиклас. Анахъэу шлу слэгъуэхэрэр адыгэ ордэхэр арых. Сикълэджэгъу Долэт зэхигъэ-уцорэ концертхэр лъэш дэдэу си-класэх. Мэкълэ шъэбэ гъэтлылгъэ гохъымклэ, шульэгъуныгъэ мыгъом рихъыжъагъэм фэдэ зэпытэу, ар кълэгушылэ зыхьукълэ, моу сыгу зы-горэ кълэтэхъурэм фэдэу, зыгорэ-ушътэу мэхъу. «Сыд щышлынэ моу сэ сидивани зы тхъэркъо фыжъ цыкълэу горэ тесыгъэмэ» сэлэ. Ба-дзэ тесымыгъэтлысхъэу, одеколо-нэу «Красная Москва» зыфилорэр хасклэу сылгыныеба. Тыпсау оры-рэ сэрэры тызэрэгъотымэ, музы-кальнэ центрэ дэгъу сфэпщэфын. Тхъагъоба?! Сэри диваным кълэонцлэу сытэлъэу, гъэзетым седжэу, ори хъакум фэбэ-фабэу улутэу, Шъэожъ Розэ ымэкълэ дахэ унэм илукълэу... «О унитлэ, о унитлэ, насыпыгъэба ар?» Насыпыгъ.

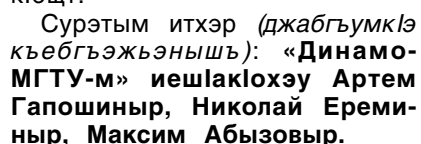
Тянэ ипенсиерэ о уилэжъапклэрэ зэхэхъомэ, тятэ тхьамыклэм кы-клэныжыгъэ машинэ кълэтэгъэжыи-ри язгъэшлыжыи, помидор тлэкълэу горэ тынэрэ орырэ жъулэжыи, сэ лусщызэ сшлын. Арышъ, «тапэ илыр щылэклэ дах», Хъаблаукълэ Зэхэрые илуагъэу.

Джащ сишульэгъуныгъэ тхылъ кышчысэхуи. Зыгорэклэ укысфэ-мыеу, егъэшлэрэ насыпынчъэу ушы-сынэу уфаемэ, зи кълэмытхыжыи уфит. Ау Джэдджэу кыпфалэгъуныр зэрэнасыпылуагъэр кыбгурылуагъэ-мэ, мы шульэгъу тхылъым иджэуап кълэтыжъ, угу кысфилыр кыиз-нэгъэсыжъ.

Адрэ кълэанэрэм сэ сыфэгъэзагъ. Лытэныгъэ кыпфэзышлэу, на-сыпышлэ узышлымэ зышлоигъо Джэ-джэкълэ Пшымаф.

Ешлэгүүхэр кызырыкдохэп

«Русичим» иешлакхоэри хэ-
укохэу, хьаггэм лэгуаор ра-
дзэн амылэклэу уахтэ кы-
кыгу. Ар тиспортсменэм агэ-
феди, пчъаггэм хагэхьуагь,
95:84-у тэклоныггэр кыда-
хыгь.

Къырым мамырэу орэпсэу

Сурэтыр зэхахьэм кьыщытет-
хыгь.

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретарыр
Гъогъо
Зар

Нэклүбгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛЬ Нурбий.